

CHILD PROTECTION HUB
FOR SOUTH EAST EUROPE
WWW.CHILDHUB.ORG

Terre des hommes

Helping children worldwide. tdh.ch

COPII CARE SĂVÂRȘEȘTE FAPTE PENALE FIIND SUB VÂRSTA RĂSPUNDERII PENALE: PREMISE PENTRU LEGIFERAREA STATUTULUI ACESTUI COPIL

CONCEPT

Chișinău, Iulie 2017

Prezentul concept analizează modul actual de reglementare a protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal în Republica Moldova. Acesta evidențiază problemele sistemice ale domeniului dat și aspectele lacunare ale legislației în vigoare, care nu permit intervenții practice și eficiente conform principiului interesului superior al copilului.

Accentul major al conceptului este pus pe necesitățile de intervenție și recomandările concrete, implementarea cărora este necesară pentru ameliorarea situației din domeniu. Astfel, acesta vine cu o propunere de legiferare, care este lansată pentru discuție și dezbateri, și care ar putea deveni inițiativă legislativă într-un termen scurt, dacă găsește susținerea actorilor abilitați. Pe lângă aceasta, conceptul analizează situația delincvenței juvenile în Republica Moldova prin prisma datelor statistice din ultimii 15 ani.

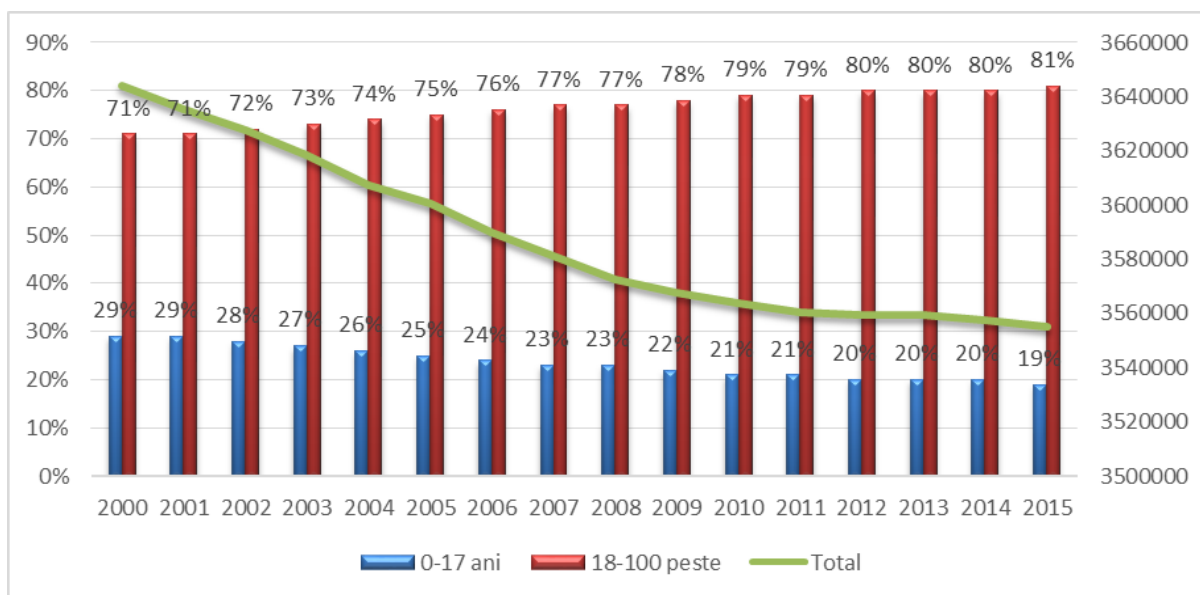
Conceptul a fost realizat de către Terre des hommes Moldova, Programul Justiție Juvenilă, autori Olivia Pîrțac și Liliana Astrahan, în cadrul inițiativei regionale „Hub-ul pentru Protecția Copilului în Europa de Sud-Est”.

CONȚINUT

I.	Starea delincvenței juvenile în Republica Moldova: date statistice și probleme de actualitate	4
II.	Reglementarea juridică a statutului copilului în contact cu legea	10
III.	Modelul românesc de reglementare a protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.....	14
IV.	Necesități de intervenție și recomandări pentru Republica Moldova	17
V.	Propunere de legiferare	19
VI.	Anexe.....	24

I. Starea delincvenței juvenile în Republica Moldova: date statistice și probleme de actualitate

Populația Republicii Moldova este într-un proces continuu de scădere începând cu anul 1999. Conform datelor cu privire la numărul populației prezentate anual de către Biroul Național de Statistică, pe lângă descreșterea populației, constatăm și alte fenomene demografice, precum sunt creșterea procesului de îmbătrânire și micșorarea numărului copiilor.

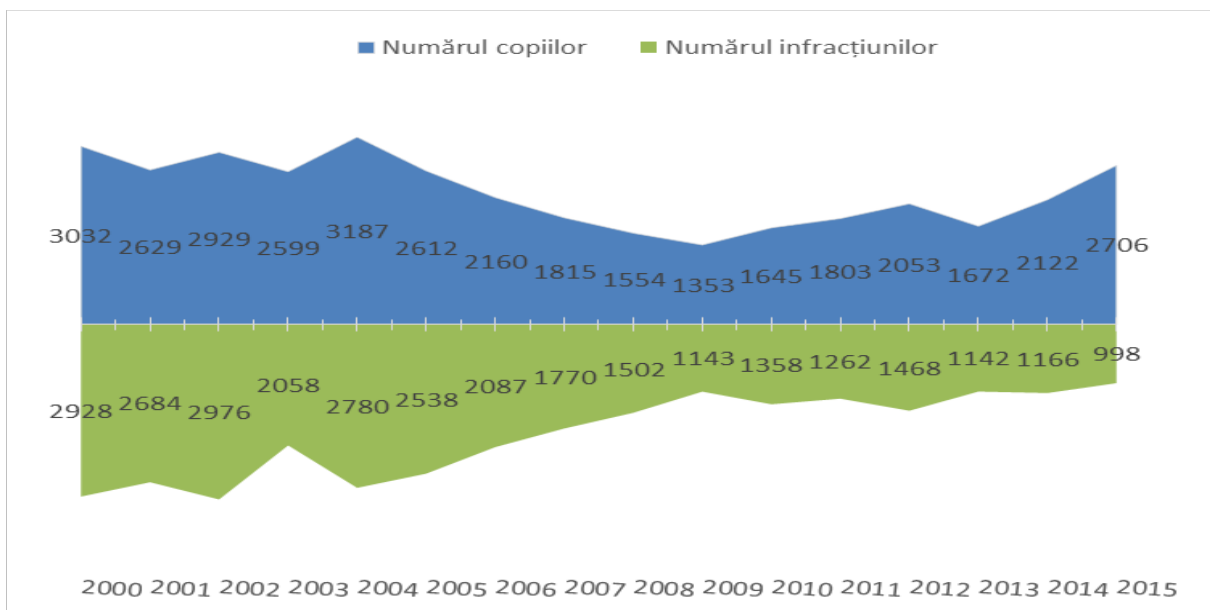
Figura 1. Reprezentarea numărului populației după vârstă

Republica Moldova se află într-o perioadă de tranziție prelungită, caracterizată de sărăcie, șomaj, corupție, acces redus la servicii de calitate, creșterea violenței, discriminării, migrației etc. În această perioadă a crescut vulnerabilitatea socială a populației, iar copiii, fiind într-o perioadă intensă de dezvoltare și având nevoie de o protecție specială de calitate și accesul mai mare la diverse servicii (primare, speciale, cu specializare înaltă), au fost afectați cel mai mult.

În același timp, atunci când nu sunt acoperite necesitățile copilului, crește riscul pentru apariția devierilor comportamentale, inclusiv săvârșirea de infracțiuni. Una din principalele cauze ale delincvenței juvenile o reprezintă climatul socio-afectiv necorespunzător în familie, școală, grup de prieteni, etc. Datorită faptului că la copii, procesul de maturizare afectivă, intelectuală și morală nu este definitivat, în lipsa unui climat socio-afectiv protector, ei pot intra în conflict cu cerințele sistemului de valori și normele societății (inclusiv cu normele juridice).

Studiile arată că în cele mai frecvente cazuri de delincvență juvenilă, copiii sunt victime ale violenței și neglijării în mediul familial, instituțional, comunitate. Ținând cont atât de necesitățile copilului, cât și de particularitățile de vârstă, copiii au nevoie de: *siguranță*, care poate fi oferită de către adulți prin monitorizare și observare, ghidare și limite clare, informare și consultare pentru a înțelege și a explora mediul înconjurător; *relații și afecțiuni* prin oferirea căldurii, afecțiunii și încurajării din partea adulților; *modele* prin accesul la alte resurse comportamentale (prosociale), care pot fi altele decât cele familiale.

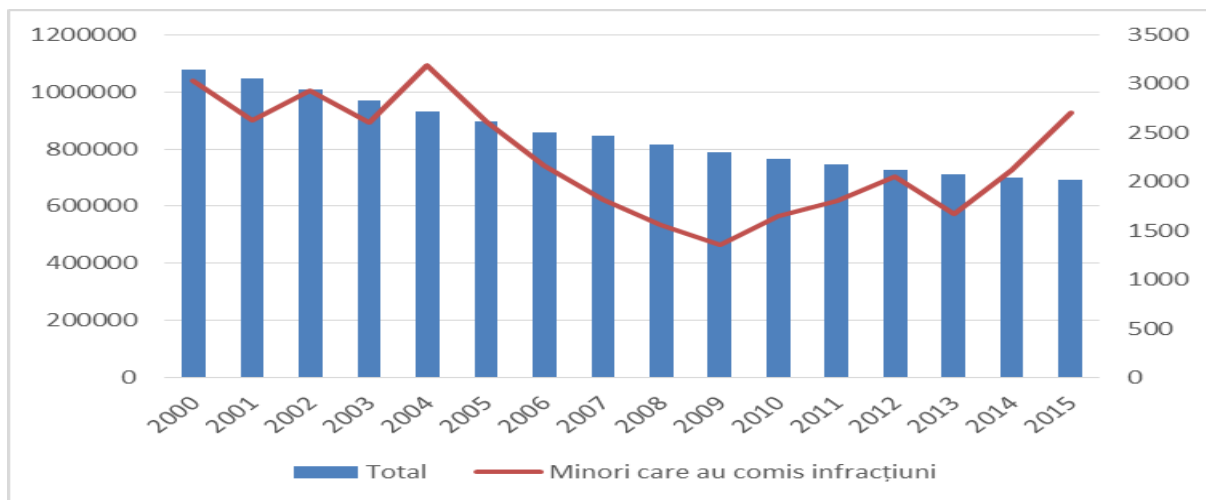
Datele statistice incluse în rapoartele anuale a IGP al MAI¹ menționează că descrește numărul infracțiunilor săvârșite de copii. Concomitent este în creștere numărul copiilor care comit fapte ilegale. Din fig. 2 se poate observa că începând cu anul 2010 numărul copiilor care comit infracțiuni este în creștere (de la 1143 copii în 2009 la 2706 în 2015) și, totodată, numărul infracțiunilor este în descreștere (998 infracțiuni în 2015 și 1143 în 2009). Acest fapt denotă că în ultimii ani este în **creștere delincvența juvenilă de grup, raportul fiind în mediu de 3 copii la comiterea unei infracțiuni.**

Figura 2. Reprezentarea numărului copiilor care au săvârșit infracțiuni și a numărului de infracțiuni comise.

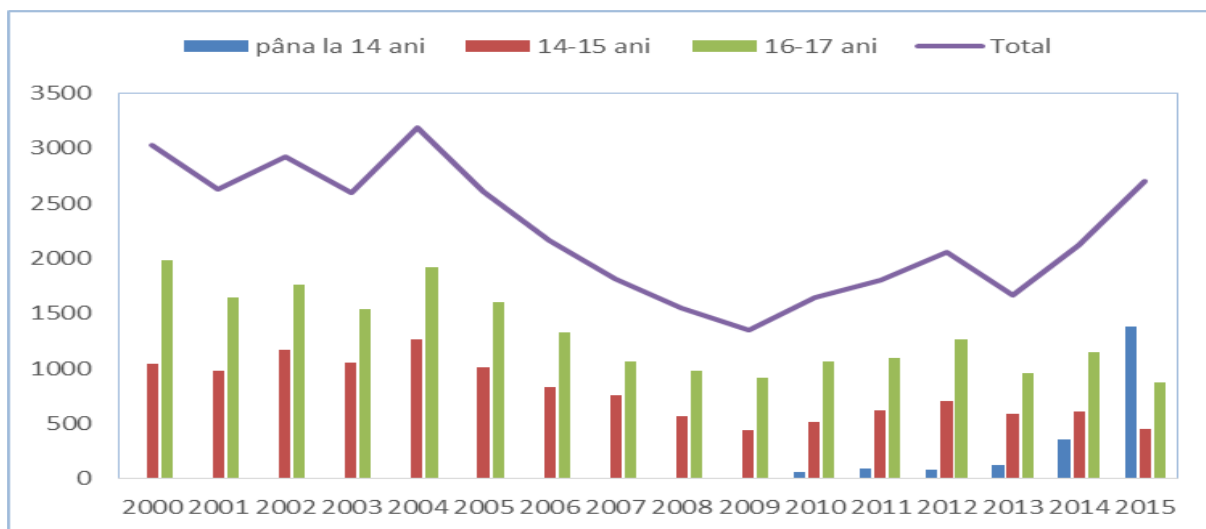
Creșterea delincvenței juvenile reiese și din corelarea numărului copiilor care comiteau infracțiuni raportate la numărul copiilor pe țară. Astfel, în fig. 3 se poate observa o creștere semnificativă a ponderii infracțiunilor comise de minori: de la 2,1% în anul 2010 până la 3,9% în anul 2015. Această situație este determinată de micșorarea natalității și de creșterea numărului copiilor care comit infracțiuni.

¹ O dificultate în analiza datelor statistice a fost discrepanța dintre datele prezentate de către diferite instituții: BNS, Procuratura, IGP al MAI. Pentru analiza datelor statistice au fost preluate informațiile de pe site-ul BNS.

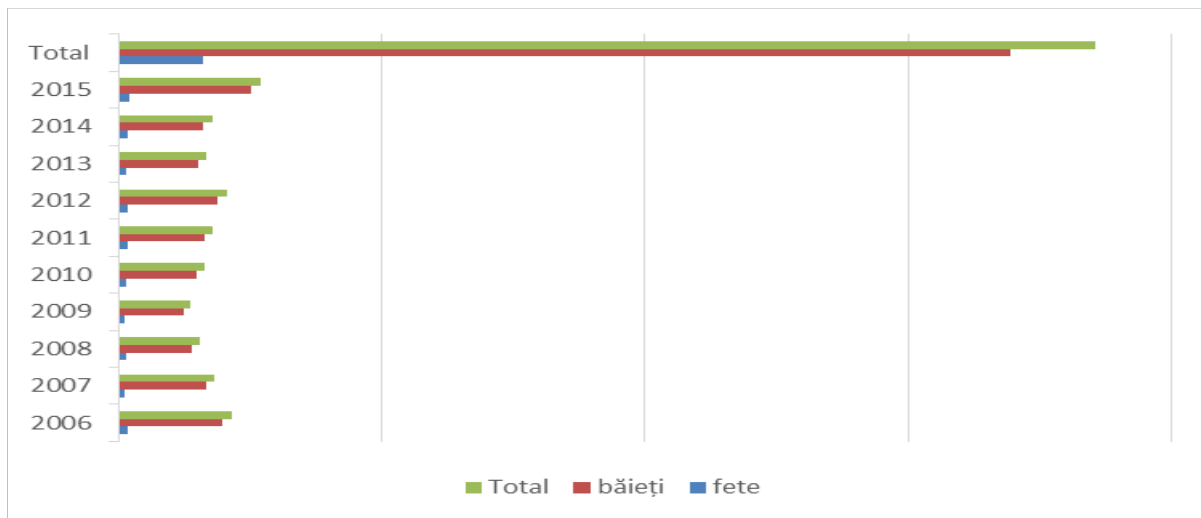
Figura 3. Reprezentarea numărului copiilor pe țară și celor care au comis infracțiuni

În perioada anilor 2000-2009 predomina numărul copiilor care comit infracțiuni fiind în vârstă de 16-17 ani (în mediu mai mult de jumătate din numărul copiilor – vezi fig. 4). Începând cu 2010 sunt înregistrate și cazurile copiilor care comit infracțiuni și nu răspund penal - copii cu vârstă de până la 14 ani. Astfel poate fi observată o creștere semnificativă a acestora în anul 2015, ei reprezentând 51% din numărul copiilor care au comis infracțiuni.

Figura 4. Repartizarea numărului copiilor care au săvârșit infracțiuni după categorii de vârstă

Referitor la diferențele dintre numărul de fete și băieți care comit infracțiuni, nu sunt înregistrate schimbări semnificative. Se observă că pe parcursul anilor 2000-2015 există o constanță: în mediu 9% fete comit infracțiuni comparativ cu 91% băieți (fig. 5).

Figura 5. Repartizarea numărului de copii care au comis infracțiuni după criteriul de sex

În baza datelor statistice (Tabelul 6, pag.8), se poate de observa că timp de 15 ani furtul și jaful au rămas a fi cele mai răspândite infracțiuni comise de către copii din numărul total de infracțiuni comise. Astfel, 69% din copii au comis furturi, 8% - jafuri, 4% - huliganism, 3% - infracțiuni legate de droguri și 2% - tâlhării. Se observă o schimbare semnificativă la nivel de categorii de copii pe vârstă, astfel numărul copiilor cu vârsta până la 14 ani este în creștere începând cu anul 2010, fiind atins cel mai mare număr în anul 2015. Ei au comis în proporție de 46% - furturi, 72% - infracțiuni legate de droguri, 47% - tâlhării. Copiii cu vârsta de 16-17 ani sunt implicați mai mult în jafuri (de exemplu în 2015 – 46%), huliganism (48%), iar numărul copiilor cu vârsta de 14-15 ani este relativ constant și aceștia sunt implicați în comiterea infracțiunilor mai puțin. În baza celor menționate se poate constata că **vârsta comiterii infracțiunii se micșorează, iar ponderea este în creștere, ceea ce determină creșterea infraționalității juvenile.**

În baza analizei informațiilor prezentate de către IGP al MAI² cu privire la situația delincvenței juvenile pentru anii 2013-2015, se pot constata următoarele date:

- 98% din copii au săvârșit infracțiuni pentru prima dată și numai 2% din copii în mod repetat. Aceste date relevă că riscul de recidivă este diminuat printre copii, dar se observă **tendința de creștere a criminalității prin săvârșirea infracțiunilor pentru prima dată de către un număr mai mare de copii;**
- 65% din copii domiciliază în alte localități decât cele unde săvârșesc infracțiunea și 35% din copii domiciliază în aceeași localitate. În baza acestor date se poate observa că **copiii migrează pe teritoriul țării, îndeosebi din mediul rural spre cel urban** unde sunt mai multe posibilități pentru distracții, fiind și acesta un factor ce ar argumenta numărul mai mare de furturi comise de copii;

² <http://politia.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-si-evaluari>, notă informativă privind starea delincvenței juvenile pentru anul 2013, 2014, 2015

- 42% din copii care comit infracțiuni fac parte din familii vulnerabile, 13% din familii monoparentale. Acest fapt ar explica faptul că **majoritatea copiilor comit infracțiuni din lipsa de supraveghere și înțelegere din partea părinților.**

Tabelul 6. Repartizarea tipurilor de infracțiuni și vârsta copiilor

		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Numărul copiilor pe grupe de vârstă	până la 14 ani	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	59	89	78	121	361	1381	
	14-15	1046	980	1167	1056	1267	1009	835	755	571	437	517	620	707	593	612	456	
	16-17	1986	1649	1762	1543	1920	1603	1325	1060	983	916	1069	1094	1268	958	1149	869	
Total		3032	2629	2929	2599	3187	2612	2160	1815	1554	1353	1645	1803	2053	1672	2122	2706	
Jafuri	până la 14 ani	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	4	1	29	61
	14-15	76	59	84	59	71	67	48	84	45	41	48	37	33	37	32	29	
	16-17	162	142	150	105	140	124	123	104	112	114	117	77	95	77	87	76	
Total jafuri		238	201	234	164	211	191	171	188	157	155	166	115	132	115	148	166	
Furturi	până la 14 ani	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	53	86	71	103	212	742	
	14-15	887	859	989	846	953	781	691	587	449	353	416	511	580	476	486	358	
	16-17	1276	1086	1130	912	1141	993	846	620	591	526	628	689	793	627	812	509	
Total furturi		2163	1945	2119	1758	2094	1774	1537	1207	1040	879	1097	1286	1444	1206	1510	1609	
Tălhării	până la 14 ani	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7	19
	14-15	24	19	11	13	11	6	7	3	8	4	4	5	4	7	5	7	
	16-17	50	39	33	30	31	24	20	21	19	16	17	10	20	19	10	14	
Total tălhării		74	58	44	43	42	30	27	24	27	20	21	15	24	26	22	40	
Huliganism	până la 14 ani	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	..	..	8	49
	14-15	21	18	39	35	22	16	28	18	9	12	8	10	7	9	10	16	
	16-17	95	73	117	93	110	81	57	59	46	33	55	70	73	40	39	59	
Total huliganism		116	91	156	128	132	97	85	77	55	45	65	81	80	49	57	124	
Infracțiuni legate de droguri	până la 14 ani	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	13	63
	14-15	5	1	3	2	..	5	4	5	3	2	1	1	3	1	3	1	
	16-17	180	97	112	91	105	69	74	38	27	34	26	39	33	13	21	23	
Total infracțiuni legate de droguri		185	98	115	93	105	74	78	43	30	36	27	40	36	14	37	87	

Din informațiile prezentate mai sus se observă că din punct de vedere a infracționalității juvenile perioada 2000-2015 include două etape:

- în cadrul primei etape (2000-2009) atestăm tendința de micșorare a nivelului infracționalității juvenile prin scăderea numărului de copii care comit infracțiuni și, respectiv, și a numărului infracțiunilor.
- etapa a doua (2010-2015) este caracterizată prin tendința de creștere a criminalității: vârsta copiilor care comit infracțiuni este mai mică (până la 14 ani, și aceștia nu răspund penal), crește infracționalitatea de grup, infracționalitatea organizată (de exemplu: implicarea copiilor în infracțiuni de droguri), anual este înregistrat un număr mare de copii care comit infracțiuni pentru prima dată.

Deși în această perioadă sunt continuate reformele în domeniul protecției copilului, în domeniul justiției și al poliției, inițiate anterior, are loc elaborarea de noi politici pentru asigurarea bunăstării copilului, prin crearea, dezvoltarea mai multor servicii, spre exemplu, centre de resurse pentru incluziunea copiilor, centre de plasament, asistență parentală profesionistă, centre de zi pentru copii etc., constatăm anumite lacune, provocări și necesități pentru îmbunătățirea în continuare a sistemului de protecție a copilului.

În cadrul procesului reformei instituțiilor rezidențiale s-a inițiat procesul dezinstituționalizării copiilor. În anul 2011 a fost lichidată și școala-internat specială pentru copii cu devieri comportamentale din s. Soloneț, raionul Soroca (conform HG nr. 1183 din 22.12.2010). Majoritatea copiilor instituționalizați în cadrul instituțiilor de tip rezidențial au fost din familii vulnerabile (sărace, cu un singur părinte etc.). În cea mai mare parte, cei care au fost reîntorși în familia biologică nu erau asigurați cu o protecție de lungă durată care să răspundă necesităților copilului, ceea ce a favorizat întărirea comportamentelor de supraviețuire a copiilor prin forme deviante.

Dezvoltarea insuficientă sau lipsa serviciilor sociale specializate pentru asistența copiilor aflați în conflict cu legea și familiilor lor este complementată și de competențe slabe a specialiștilor din domeniul protecției copilului. Conform mai multor studii, sistemul actual de protecție a copilului este caracterizat ca fiind unul rigid și, respectiv, ineficient. În acest context, respectând principiul echilibrului între nevoile copilului și resursele necesare satisfacerii acestora, ar fi necesar să fie dezvoltate/consolidate servicii în dependența de necesitățile și specificul categoriei de copiii, ținând cont de contextul social al copilului.

Asistența și protecția copiilor aflați în conflict cu legea, dezvoltarea de politici, legislație și practici de justiție pentru copii ajustate la standardele europene, rămân a fi exigențe stringente pentru R. Moldova. Profesioniștii care lucrează cu și pentru copii sunt chemați, prin prisma responsabilităților lor profesionale, să cunoască esența, categoriile și cauzalitatea delincvenței juvenile pentru a contribui la prevenirea ei, pentru a interveni prin oferirea de servicii centrate pe categoria dată de beneficiari.

II. Reglementarea juridică a statutului copilului în contact cu legea

Prioritatea politicii naționale de protecție a copilului este promovarea drepturilor copilului și protecția acestuia în conformitate cu necesitățile lui. Cadrul normativ relevant cuprinde o serie de acte naționale și internaționale, de importanță primordială fiind *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* din 20.11.1989 (ratificată de R. Moldova la 12.12.1990); *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994; *Codul Familiei* Nr. 1316 din 26.10.2000; *Legea nr.140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți*; *Legea nr. 338 din 15.12.2004 privind drepturile copilului*; *Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10 iunie 2014 privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pentru anii 2014-2020*; *Hotărârea Guvernului nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului* și regulamentele și standardele minime de calitate pentru organizarea și funcționarea diferitor servicii sociale adresate copiilor și familiilor. Din punct de vedere a procesului penal relevante sunt *Codul penal* nr. 985 din 18 aprilie 2002 și *Codul de procedură penală* Nr. 122 din 14.03.2003.

În condițiile legislației Republicii Moldova, copiii beneficiază de protecție fără nici o discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de cetățenie, apartenență etnică sau origine socială, de statutul la naștere, de situația materială, de gradul și tipul dizabilității, de aspecte specifice de creștere și educație a copilului, părinților ori altor reprezentanți legali, de locul aflării copilului (familie, instituție educațională, serviciu social, instituție medicală, comunitate etc.).

Legea nr. 338 din 15.12.2004 privind drepturile copilului stabilește statutul juridic al copilului ca subiect independent, prevede asigurarea sănătății fizice și spirituale a copilului, formarea conștiinței lui civice pe baza valorilor naționale și general-umane, acordarea unei griji deosebite și protecții sociale copiilor lipsiți temporar sau permanent de anturajul familiei sau care se află în alte condiții nefavorabile sau extreme. Legea prevede că un copil este orice persoană sub 18 ani. Statul garantează fiecărui copil dreptul la un nivel de viață adecvat dezvoltării sale fizice, intelectuale, spirituale și sociale. Statul întreprinde acțiuni în vederea acordării de ajutor părinților, precum și altor persoane responsabile de educația și dezvoltarea copiilor.

În scopul asigurării unui cadru legal special, la 01.01.2014 a intrat în vigoare *Legea nr.140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți*, care stabilește procedurile de identificare, evaluare, asistență, referire, monitorizare și evidență a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, precum și autoritățile și structurile responsabile de aplicarea procedurilor

respective. În acest act normativ se mai regăsesc principiile protecției copilului aflat în situație de risc și a copilului separat de părinți, cadrul general de activitate al autorităților tutelare, mecanismul de cooperare dintre autorități în vederea protecției copilului și răspunderea acestora pentru neglijarea copiilor aflați în situații de risc.

Conform art. 20 al Legii 140, angajații autorităților publice centrale și locale, ai structurilor, instituțiilor și serviciilor din cadrul sau subordonate acestora, care activează în domeniile asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de ocrotire a normelor de drept, în conformitate cu mecanismul de cooperare intersectorială aprobat de Guvern, sunt obligați:

1. să transmită autorității tutelare competente sesizările privind copiii aflați în situație de risc, precum și cele privind cazurile de abuz, neglijare sau exploatare a copiilor (*fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului aprobată prin Ordinul interministerial nr. 153/1043/1042/293 din 08.10.2014*)³.
2. să participe la activitatea echipelor multidisciplinare în procesul de evaluare inițială și complexă a situației copilului la solicitarea autorității tutelare locale, precum și la elaborarea și implementarea planului individualizat de asistență. Conform subpct. 21 al pct. 5 al Hotărârii Guvernului nr. 270 din 08.04.2014, *echipa multidisciplinară* este un grup convocat de specialistul în protecția drepturilor copilului sau în lipsa acestuia, de către asistentul social comunitar, compus din profesioniști din diferite domenii, cu atribuții în protecția copilului, care colaborează la prevenirea și soluționarea cazurilor de violență, neglijare, exploatare și trafic.
3. să realizeze măsuri de prevenire a situațiilor de risc pentru copii (conform pct. 39 al Hotărârii Guvernului nr. 270 din 08.04.2015, conducătorii instituțiilor medico-sanitare, de educație, organelor de ocrotire a normelor de drept, protecție a drepturilor copilului și de asistență socială etc. sunt obligați să acorde suport în organizarea activităților de informare a copiilor și părinților, persoanelor în grija cărora se află copiii, membrilor comunității, privind modul de sesizare a cazurilor suspecte de violență, neglijare, exploatare și trafic al copiilor, precum și cadrul legal în domeniu, și să pună la dispoziția copiilor informații, mijloace și instrumente, inclusiv care asigură anonimatul, specifice vârstei și gradului de maturitate al acestora, pentru a raporta cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic din partea semenilor și adulților).

Pentru implementarea prevederilor art. 20 din Legea 140/2013, în Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, ministerele cu responsabilități în domeniu vor asigura, în limitele

³ http://www.cnpdc.gov.md/sites/default/files/document/attachments/fisa_de_sesizare_ro.pdf

competențelor atribuite, coordonarea activităților de implementare și monitorizare a acțiunilor de aplicare a Instrucțiunilor aprobate.

Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului, reprezintă un instrument metodologic pentru profesioniștii responsabili de protecția copiilor (pedagogi, lucrători medicali, asistenți sociali, polițiști, autorități tutelare și alții) în identificarea, referirea, asistența copiilor în situații de risc și a celor care suferă de violență, neglijare, exploatare în toate mediile sociale: familie, școală, comunitate.

Codul penal (CP), adoptat în 2002, prevede vârsta răspunderii penale, identifică faptele calificate ca infracțiuni penale și prevede regulile de aplicare a pedepsei penale în privința copiilor care au săvârșit infracțiuni și au vârsta răspunderii penale. Conform alin.1, art. 21 CP al Republicii Moldova, “sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani”. Din alin.1, art. 21 CP al Republicii Moldova rezultă că minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu poate fi subiect al infracțiunii. Această înseamnă că, până la atingerea vârstei de 14 ani, din punct de vedere penal, inexistența responsabilității persoanei fizice este absolută și în niciun caz nu se va putea dovedi existența ei. Vârsta generală pentru tragerea la răspundere penală a persoanei fizice este de 16 ani. Minorii între vârsta de 14 și 16 ani poartă răspundere penală numai pentru săvârșirea infracțiunilor indicate expres în alin. 2, art.21.⁴

Codul de procedură penală stipulează care este competența și structura sistemului judiciar, părțile și participanții la procesul penal, reținerea, urmărirea penală și detenția preventivă, procesul de judecată, executarea sentinței și alternativele la detenție. Legiuitorul a instituit reguli speciale de procedură aplicabile copiilor bănuiți, învinuiți, victime și martori. Aceste proceduri sunt reglementate prin dispozițiile speciale ale Codului (Titlul III, Capitolul I, articolele 474-487). Totuși, Codul nu conține o listă exhaustivă a prevederilor și procedurilor destinate copiilor, majoritatea acestora fiind aplicabile conform procedurii obișnuite. Potrivit Codului de procedură penală, urmărirea penală poate fi încetată dacă persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală (articolul 285). Dacă instanța constată că persoana nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală în momentul săvârșirii infracțiunii, va fi adoptată o sentință de încetare a procesului penal (articolul 391). În cazurile în care vârsta copilului nu poate fi determinată (de exemplu: lipsa actelor de identitate), legea prevede efectuarea imediată a unei expertize pentru determinarea vârstei copilului, iar până la determinarea acesteia copilul va fi tratat ca aflându-se sub vârsta răspunderii penale.

---

⁴ Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu, Chișinău: 2003, pag.73-75.

ASPECT-PROBLEMĂ AL LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA este că nu sunt prevăzute proceduri clare pentru examinarea unui caz în care copilul care a săvârșit fapte penale este sub vârsta răspunderii penale, nu există soluții și măsuri de intervenție care să fie reglementate juridic.

Legislația actuală nu conține măsuri aplicabile copiilor sub vârsta răspunderii penale (măsurile de protecție/resocializare), cât și proceduri de lucru/intervenție pentru profesioniști de diferit nivel. În prezent, nu există un act normativ care să oblige organele de cercetare penală să comunice autorităților pentru protecția copilului cazurile copiilor care săvârșesc infracțiuni și au ajuns sub vizorul organelor de urmărire penală pentru activități de tip infracțional. Nu există nicio prevedere care să impună accesul acestor copii la servicii de asistență specializată. Nu există servicii de asistență specializată pentru acești copii și legislația, prin lipsa de reglementări cu privire la statutul acestor copii, nici nu o favorizează.

Prin comparație, *Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului* din România conține un capitol care se referă la proceduri și măsuri de protecție care se aplică pentru acești copii.

III. Modelul românesc de reglementare a protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

Legea României nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului conține un capitol cu titlul Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal (Capitolul V).

Pentru luarea deciziilor ce îi privesc pe copiii care au săvârșit o faptă penală, dar nu răspund penal, sistemul de protecție a copilului recunoaște două autorități care au rolul de factori de decizie: *instanța judecătorească și Comisia pentru Protecția Copilului*. Având în vedere faptul că dezvoltarea copilului este un proces continuu, ambele au datoria de bază de a acționa cu celeritate, atunci când este vorba de stabilirea de măsuri speciale de protecție pentru copii.

Pentru copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal, la propunerea Direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei unitate administrativ-teritorială se află copilul, se va lua una dintre măsurile de protecție specială a copilului:

- a) plasamentul;
- b) supravegherea specializată.(Art. 80 din Legea Nr. 272/2004).

Plasamentul copilului constituie o măsură de protecție specială, având caracter temporar, care poate fi dispusă, după caz, la:

- persoană sau familie;
- un asistent maternal;
- un serviciu de tip rezidențial.

Persoana sau familia care primește un copil în plasament trebuie să aibă domiciliul în România și să fie evaluată de către Direcția generală de asistență socială și protecția copilului cu privire la garanțiile morale și condițiile materiale pe care trebuie să le îndeplinească pentru a primi un copil în plasament. Pe toată durata plasamentului, domiciliul copilului se află, după caz, la persoana, familia, asistentul maternal sau la serviciul de tip rezidențial care îl are în îngrijire.

Măsura supravegherii specializate constă în menținerea copilului în familia sa, sub condiția respectării de către acesta a unor obligații, cum ar fi:

- a) frecventarea cursurilor școlare;
- b) utilizarea unor servicii de îngrijire de zi;
- c) urmarea unor tratamente medicale, consiliere sau psihoterapie;
- d) interzicerea de a frecventa anumite locuri sau de a avea legături cu anumite persoane.

În dispunerea uneia dintre măsurile de protecție specială a copilului, Comisia pentru Protecția Copilului, atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului, ori, după caz, instanța judecătorească, atunci când acest acord lipsește, va ține seama de:

- a) condițiile care au favorizat săvârșirea faptei;
- b) gradul de pericol social al faptei;
- c) mediul în care a crescut și a trăit copilul;
- d) riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală;
- e) orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.

În cazul în care menținerea în familie nu este posibilă sau atunci când copilul nu își îndeplinește obligațiile stabilite prin măsura supravegherii specializate, comisia pentru protecția copilului ori, după caz, instanța judecătorească poate dispune plasamentul acestuia în familia extinsă ori în cea substitutivă.

Prin familie extinsă, legiutorul înțelege copilul, părinții și rudele acestuia până la gradul IV inclusiv, iar prin familie substitutivă, alte persoane decât cele care aparțin familiei extinse care, în condițiile legii, asigură creșterea și îngrijirea copilului.

În cazul în care fapta prevăzută de legea penală, săvârșită de copilul care nu răspunde penal, prezintă un grad ridicat de pericol social, precum și în cazul în care copilul săvârșește în continuare fapte penale, comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța judecătorească dispune, pe perioadă determinată, plasamentul copilului într-un serviciu de tip rezidențial specializat.

Serviciile de tip rezidențial sunt acele servicii prin care se asigură protecția, creșterea și îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii măsurii plasamentului. Fac parte din categoria serviciilor de tip rezidențial:

- centrele de plasament,
- centrele de primire a copilului în regim de urgență,
- centrele maternale.

Este interzis să se dea publicității orice date referitoare la săvârșirea de fapte penale de către copilul care nu răspunde penal, inclusiv date privitoare la persoana acestuia.

Pe toată durata aplicării măsurilor destinate copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal, vor fi asigurate servicii specializate, pentru a-i asista pe copii în procesul de corectare a comportamentului. Tipurile de servicii specializate, precum și standardele referitoare la modalitatea de asigurare a acestor servicii se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

Răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului revine în primul rând părinților, aceștia având obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile față de copil ținând seama cu prioritate de interesul superior al acestuia.

Responsabilitatea revine și colectivității locale din care fac parte copilul și familia sa. Autoritățile administrației publice locale au obligația de a sprijini părinții sau, după caz, alt reprezentant legal al copilului în realizarea obligațiilor ce le revin cu privire la copil, dezvoltând și asigurând în acest scop servicii diversificate, accesibile și de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului.

Intervenția statului este complementară, statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu.

Legea României nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, nu prevede emiterea unor norme referitoare la centrele specializate pentru copiii care săvârșesc fapte penale. Cu toate acestea, prin *Hotărârea Guvernului nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal*, a fost aprobată înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor specializate destinate acestei categorii de copii. Prin urmare, fiecare DGASPC, în funcție de nevoile identificate la nivelul județului, poate să își înființeze servicii specializate pentru copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal. Având în vedere faptul că în prezent există cadru legal necesar asigurării serviciilor specializate destinate copiilor care săvârșesc fapte penale și nu răspund penal, prin colaborarea efectivă a instituțiilor de la nivel județean, respectiv Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție Copilului și poliție, poate fi asigurată intervenția imediată în situațiile prezentate.

În Hotărârea de Guvern 1439/2004, prin care se aprobă înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, la articolele 5-7, se arată că: „serviciile de tip rezidențial specializate, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se organizează ca centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului. Serviciile de zi specializate, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se organizează ca centre de zi pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului. Serviciile de tip familial au obligația organizării unui modul de pregătire specifică pentru persoanele sau familiile care asigură, în condițiile legii, protecția specială a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal”. Iar la ultimul articol al aceluiași act normativ se explică: „Modalitatea de organizare și funcționare a serviciilor prevăzute la articolele 5 – 7 se stabilește prin standarde care se aprobă prin ordin al secretarului de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri”.

IV. Necesități de intervenție și recomandări pentru Republica Moldova

Pornind de la ideea ca protecția copiilor în conflict cu legea se înglobează în protecția drepturilor copilului, și de la realitatea că de cele mai dese ori copilul în conflict cu legea poate fi și copilul neglijat, abuzat, traficat, exploatat etc., nu putem analiza domeniul de protecție a copilului care a săvârșit fapte penale doar din perspectiva unui singur sistem, pentru că protecția poate fi viabilă doar dacă este realizată multifuncțional și oferită în complex, conform necesităților. Doar o abordare multisectorială poate minimaliza riscul încadrării unui copil într-o situație infracțională.

Societatea, prin complexitatea structurilor sale, trebuie să răspundă la nevoile speciale ale copiilor care au săvârșit fapte penale. Acești copii au nevoie de o protecție specială, fiind supuși riscului de a dezvolta comportamente infracționale în continuare. Ei au nevoie de sprijin pentru a evolua spre o viață responsabilă și pentru prevenirea comportamentelor deviate. Statul trebuie să dezvolte servicii pentru copiii în conflict cu legea și părinții lor, să educe tinerii părinți și să-i asiste pe părinții a căror copiii demonstrează un comportament deviant și ei nu reușesc să găsească soluții pentru a le redresa comportamentul.

Lipsa unei legislații care să reglementeze statutul copilului sub vârsta răspunderii penale în Moldova face ca acești copii să nu fie într-o evidență clară, să nu fie supuși unei observații atente din partea autorităților publice, să nu existe proceduri clare de lucru cu ei, să nu existe servicii specializate și să nu se lucreze cu ei conform unor programe speciale, adaptate necesităților și specificului acestor copii.

În același timp, infracțiunea este cel mai grav lucru care se poate întâmpla într-o societate, iar infracțiunea/fapta penală săvârșită de un copil sub vârsta răspunderii penale este un grav semnal de alarmă și un indicator mai mult decât evident că trebuie depuse eforturi susținute pentru a educa și a resocializa acest copil. Deși legislația actuală, prin lipsa absolută de norme concrete care să abordeze domeniul, nu împiedică să fie luate măsuri și să fie create servicii pentru acești copii, totuși ea nu obligă și nici nu favorizează crearea acestor servicii și lucrul cu acești copii, aspect care este imperativ necesar. În același timp, dincolo de responsabilitatea părinților acestor copii, de ei trebuie să se ocupe organele de protecție și asistență socială, școala și serviciile de asistență psiho-pedagogică. Totuși, trebuie să asigurăm o bază legislativă, care să clarifice anumite aspecte care rămân confuze și incerte, să oblige lucrul cu acești copii sau, cel puțin, să-l stimuleze. De asemenea, nu există o bază legislativă care să clarifice cum ar trebui să procedeze instanța de judecată, procuratura, poliția în legătură cu acești copii în momentul când se descoperă crima și

faptul că aceasta este săvârșită de un copil sub vârsta răspunderii penale, aspecte specifice în investigarea acestei crime.

Este necesară modificarea și perfecționarea cadrului legal existent în mai multe privințe. În primul rând este necesară elaborarea cadrului legal relevant pentru reglementarea măsurilor de protecție specială, aplicate copiilor sub vârsta răspunderii penale și procedurii de examinare a astfel de cauze. Atribuțiile și obligațiile fiecărei autorități implicate trebuie să fie formulate clar.

Prima etapă pentru a dezvolta domeniul este crearea unei baze legislative: introducerea unor norme de bază, după modelul celor din România. Ulterior, aceste norme fiind create, va fi posibilă elaborarea actelor normative subordonate legii prin care să fie detaliate normele privind serviciile specializate ce sunt orientate pentru copiii în conflict cu legea, standarde pentru asemenea servicii și alte acte normative subordonate legii care ar fi necesare pentru detalieri și executare corespunzătoare a legii.

Trebuie să ținem cont că, deși în mod particular trebuie creată o bază legislativă și servicii specializate de prevenire pentru copiii sub vârsta minimă a răspunderii penale care manifestă comportament antisocial, avem necesități similare și pentru copiii care au împlinit vârsta de 14 ani și au săvârșit infracțiuni și care, fiind deviați de la sistemul de justiție penală într-o formă sau alta, nu sunt încadrați în nicio formă de educare și resocializare. Din această categorie face parte un număr extrem de mare de copii în privința cărora procesul penal încetează datorită împăcării părților.

În perspectivă, pentru diversificarea și consolidarea serviciilor de prevenire și reintegrare socială, Guvernul ar trebui să reglementeze și să aloce mijloace financiare pentru programe de schimb comportamental, centre de activități și cele recreative, servicii de consiliere familială și asistență psihologică pentru copiii și familiile care sunt sau riscă să intre în conflict cu legea. De asemenea, este necesară elaborarea și implementarea programelor pentru părinți/persoane în îngrijirea cărora se află copilul. Cu o ofertă de programe și servicii poate veni și sectorul privat.

V. Propunere de legiferare

Pentru a reglementa statutul copilului care a săvârșit o faptă penală, dar nu răspunde penal, este preferabil să facem intervenții în legi civile, or, vârsta este o condiție a răspunderii penale și intervențiile în privința acestor copii trebuie să le execute în principal sistemul de protecție a copilului prin autoritățile relevante și mai puțin instituțiile tipice ale sistemului justiției penale. În același timp, Codul de procedură penală ar putea prevedea aspectele specifice de procedură pentru a clarifica extensiunea drepturilor și obligațiilor organelor de drept în cazul examinării infracțiunilor și lucrului cu acești copii.

Deși avem două legi speciale ale domeniului protecției copilului - *Legea nr. 338 din 15.12.2004 privind drepturile copilului și Legea nr. 140 din 14.06.2013 cu privire la protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*, niciuna nu se referă la protecția și modul de lucru cu copiii care au săvârșit o faptă penală, dar nu răspund penal. Ambele legi sunt relevante pentru o eventuală intervenție în sensul modificării și completării.

Totuși, *Legea nr. 338 din 15.12.2004* este una preponderent declarativă, care pune în valoare drepturile copilului în sensul celor mai importante tratate și convenții internaționale. *Legea nr. 140 din 14.06.2013 cu privire la protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți* este una mai detaliată, care include obligații concrete de protecție a copiilor aflați în situație de risc. **Pentru că copiii care au săvârșit o faptă penală, dar nu răspund penal, sunt și trebuie considerați copii aflați în situație de risc, este preferabil să intervenim cu modificări în această lege pentru a crea prevederi speciale care să reglementeze statutul acestor copii și măsurile pentru protecția și resocializarea lor.**

Din motivul similitudinilor existente deja cu sistemul românesc, a nivelului de dezvoltare apropiat acestei țări, dar și a perspectivei de împrumut a bunelor practici aplicate și a posibilității mai ușoare de a învăța din experiențele trecute, propunem introducerea unui nou capitol în *Legea nr. 140 din 14.06.2013 cu privire la protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*, inspirat din prevederile legislației românești și adaptat la sistemul de protecție socială și legislația Republicii Moldova:

“CAPITOLUL V¹

Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

Articolul 18¹ Măsuri de protecție a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

(1) Pentru copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal, la propunerea Direcției asistență socială și protecția familiei în a cărei

unitate administrativ-teritorială se află copilul, se va lua una din următoarele măsuri: a) plasamentul; b) supravegherea specializată.

(2) În dispunerea uneia dintre măsurile prevăzute la alin. (1), Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate, atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului, ori, după caz, instanța judecătorească, atunci când acest acord lipsește, va ține seama de:

- a) condițiile care au favorizat săvârșirea faptei;
- b) gradul de pericol social al faptei;
- c) mediul în care a crescut și a trăit copilul;
- d) riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală;
- e) orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.

(3) Părinții copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal au obligația de a participa la ședințele de consiliere efectuate de către Direcția asistență socială și protecția familiei sau, după caz, Serviciul de asistență psiho-pedagogică, și/sau alte instituții care oferă servicii sociale relevante, în baza unui program de consiliere psihologică corespunzător necesităților acestora.

(4) Pe toată durata aplicării măsurilor destinate copilului care a săvârșit fapte penale și nu răspunde penal, vor fi asigurate servicii specializate, pentru a-i asista pe copii în procesul de reintegrare în societate (familie, școală, comunitate).

(5) Copilul care este bănuit că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal va fi însoțit și asistat de către un psiholog sau asistentul social, desemnat de Direcția asistență socială și protecția familiei în orice etapă a cercetării penale.

(6) Este interzis să se dea publicității date care permit identificarea copilului care a săvârșit fapte penale și care nu răspunde penal, cu excepția cazurilor excepționale când aceasta este imperativ necesar pentru a asigura securitatea unor persoane.

Articolul 18² Supravegherea specializată a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

(1) Măsura supravegherii specializate constă în menținerea copilului în familia sa, sub condiția respectării de către acesta a unor obligații, cum ar fi:

- a) frecventarea cursurilor școlare;
- b) utilizarea unor servicii de îngrijire de zi;
- c) urmarea unor tratamente medicale, consiliere sau psihoterapie;
- d) interzicerea de a frecventa anumite locuri sau de a avea legături cu anumite persoane.

(2) În cazul în care menținerea în familie nu este posibilă sau atunci când copilul nu își îndeplinește obligațiile stabilite prin măsura supravegherii specializate, Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate ori, după caz, instanța judecătorească, după distincțiile prevăzute la art. 18¹ alin. (2), poate dispune plasamentul acestuia în servicii de plasament de tip familial ori într-un alt serviciu de plasament de tip rezidențial precum și îndeplinirea de către copil a obligațiilor prevăzute la alin. (1).

Articolul 18³ Serviciile sociale specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

(1) Activitățile desfășurate în cadrul serviciilor sociale specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal au drept obiective:

- a) prevenirea și combaterea acțiunilor sau comportamentelor deviate ale copiilor;
- b) educarea copiilor în spiritul respectului față de lege și față de valorile morale, în spiritul toleranței, demnității și solidarității;
- c) încurajarea și sprijinirea copiilor în evoluția spre o viață responsabilă și corectă;
- d) responsabilizarea și conștientizarea copiilor față de factorii ce le-ar putea periclita dezvoltarea fizică și morală;
- e) reintegrarea școlară, familială ori socială a copilului.

(2) Beneficiarii acestor servicii pot fi:

- a) copiii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal;
- b) familia biologică, extinsă ori alt serviciu de plasament de tip familial ori rezidențial, după caz, a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal;
- c) alt reprezentant legal al copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal;
- d) comunitatea locală din care fac parte copiii prevăzuți la lit. a).

(3) Pentru atingerea obiectivelor prevăzute la alin. (1) serviciile asigurate pot viza, între altele, organizarea de ședințe periodice de consiliere psihocomportamentală sau psihoterapie individuală ori derularea de programe de consiliere individuală și de grup cu beneficiarii, care pot fi prestate de Serviciul de asistență psiho-pedagogică și/sau de către alte instituții care prestează servicii sociale specializate relevante necesităților identificate.

Articolul 18⁴ Servicii sociale specializate de tip rezidențial

(1) În cazul în care fapta prevăzută de legea penală, săvârșită de copilul care nu răspunde penal, prezintă un grad ridicat de pericol social, precum și în cazul în care copilul pentru care s-au stabilit măsurile prevăzute la art. 18² săvârșește în continuare fapte penale, Comisia pentru protecția copilului aflat în dificultate sau, după caz, instanța judecătorească dispune, pe perioadă determinată, plasamentul copilului într-un serviciu de tip rezidențial specializat.

(2) Serviciile sociale specializate de tip rezidențial, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se organizează ca centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului și pot fi atât publice, cât și cu caracter privat. Standardele referitoare la modalitatea de asigurare a acestor servicii se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

(3) În cazul în care este imposibil a plasa într-un serviciu social specializat de tip rezidențial, copilul care prezintă un grad ridicat de pericol social, sau pentru care s-au stabilit măsurile prevăzute la art. 18², dar el săvârșește în continuare fapte penale,

instanța de judecată va lua o altă decizie în privința supravegherii și plasamentului copilului, care să asigure într-o măsură maximală protecția și resocializarea copilului, dar și securitatea persoanelor presupus a fi în pericol.

Articolul 18⁵ Serviciile sociale specializate de zi

Serviciile sociale specializate de zi, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se organizează ca centre de zi pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului.

Articolul 18⁶ Serviciile de plasament de tip familial

Serviciile de tip familial au obligația organizării unui modul de pregătire specifică pentru persoanele sau familiile care asigură, în condițiile legii, protecția specială a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

Articolul 18⁷ Proceduri de informare și evidența copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal

(1) Evidența copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal se ține atât de către organele afacerilor interne, cât și de către autoritățile tutelare. Scopul evidenței ținute de către organele afacerilor interne este completarea tabloului statistic al criminalității din țară cu date veridice, care să permită analize obiective și să constituie un suport solid al procesului decizional în domeniul prevenirii și combaterii criminalității. Scopul evidenței ținute de către autoritățile tutelare este completarea tabloului statistic privind vulnerabilitatea copiilor din țară sau din anumite localități, care să permită analize obiective și să constituie un suport solid al procesului decizional în domeniul creării și implementării de servicii specializate pentru această categorie de copii și familiile lor la nivel național, regional și local.

(2) Luarea la evidență a copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal de către autoritățile tutelare și aplicarea măsurilor de protecție față de aceștia și familiile lor survine în urma informării autorităților tutelare de către organele de ocrotire a normelor de drept. Procedurile de informare a autorității tutelare de către organele de ocrotire a normelor de drept, responsabilitățile specifice ale diferitor autorități, modul de luare la evidență a copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal, conținutul registrului de evidență a copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal și gradul de dezagregare a datelor statistice oferite publicului se stabilesc prin Hotărâre de Guvern.

(3) Luarea la evidență a copiilor care au săvârșit fapte penale și nu răspund penal de către autoritățile tutelare și aplicarea măsurilor de protecție față de aceștia va ține cont de specificul urmăririi penale în cazul faptelor penale săvârșite de un subiect care nu răspunde penal. Datorită caracterului de protecție al măsurilor, acestea se aplică imediat ce devine evidentă necesitatea aplicării lor în privința unui copil care nu răspunde penal, fără a se aștepta finalizarea urmăririi penale și/sau sentința instanței de judecată și fără a contesta faptul că din punct de vedere juridic copilul este

nevinovat, fapt care trebuie luat în considerație și respectat pe parcursul întregii examinări a cazului și lucrului cu acest copil.

(4) Reprezentanții legali ai copilului și/sau alte persoane interesate pot contesta în instanța de judecată necesitatea aplicării măsurilor de protecție și sau ținerii în evidență a copilului conform procedurii de contencios administrativ.”

VI. Anexe

Anexa 1. Extras din Legea României nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului

CAP. 5

Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

ART. 80

(1) Pentru copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal, la propunerea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei unitate administrativ-teritorială se află copilul, se va lua una dintre măsurile prevăzute la art. 55 lit. a) și c).

(2) În dispunerea uneia dintre măsurile prevăzute la art. 55 lit. a) și c), Comisia pentru Protecția Copilului, atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului, ori, după caz, instanța judecătorească, atunci când acest acord lipsește, va ține seama de:

- a) condițiile care au favorizat săvârșirea faptei;
- b) gradul de pericol social al faptei;
- c) mediul în care a crescut și a trăit copilul;
- d) riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală;
- e) orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.

(3) Părinții copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal au obligația de a participa la ședințele de consiliere efectuate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului, în baza unui program personalizat de consiliere psihologică.

ART. 81

(1) Măsura supravegherii specializate constă în menținerea copilului în familia sa, sub condiția respectării de către acesta a unor obligații, cum ar fi:

- a) frecventarea cursurilor școlare;
- b) utilizarea unor servicii de îngrijire de zi;
- c) urmarea unor tratamente medicale, consiliere sau psihoterapie;
- d) interzicerea de a frecventa anumite locuri sau de a avea legături cu anumite persoane.

(2) În cazul în care menținerea în familie nu este posibilă sau atunci când copilul nu își îndeplinește obligațiile stabilite prin măsura supravegherii specializate, comisia pentru protecția copilului ori, după caz, instanța judecătorească, după distincțiile prevăzute la art. 80 alin. (2), poate dispune plasamentul acestuia în familia extinsă ori în cea substitutivă, precum și îndeplinirea de către copil a obligațiilor prevăzute la alin. (1).

ART. 82

În cazul în care fapta prevăzută de legea penală, săvârșită de copilul care nu răspunde penal, prezintă un grad ridicat de pericol social, precum și în cazul în care copilul pentru care s-au stabilit măsurile prevăzute la art. 81 săvârșește în continuare fapte penale, comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța judecătorească dispune, pe perioadă determinată, plasamentul copilului într-un serviciu de tip rezidențial specializat.

ART. 83

Este interzis să se dea publicității orice date referitoare la săvârșirea de fapte penale de către copilul care nu răspunde penal, inclusiv date privitoare la persoana acestuia.

ART. 84

(1) Pe toată durata aplicării măsurilor destinate copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal, vor fi asigurate servicii specializate, pentru a-i asista pe copii în procesul de reintegrare în societate.

(2) Tipurile de servicii specializate prevăzute la alin. (1), precum și standardele referitoare la modalitatea de asigurare a acestor servicii se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

(3) Copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal va fi însoțit și asistat de către un psiholog sau asistentul social, desemnat de direcția generală de asistență socială și protecția copilului în orice etapă a cercetării penale.

Anexa 2. Hotărârea Guvernului României nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

HOTĂRÂRE Nr. 1439 din 2 septembrie 2004
privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

EMITENT: GUVERNUL ROMÂNIEI
PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 872 din 24 septembrie 2004

În temeiul art. 108 din Constituție, republicată, și al art. 84 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului,

Guvernul României adoptă prezenta hotărâre.

ART. 1

Se aprobă înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta hotărâre.

ART. 2

Prezenta hotărâre intră în vigoare la data de 1 ianuarie 2005.

PRIM-MINISTRU
ADRIAN NĂSTASE

Contrasemnează:
Ministrul muncii,
solidarității sociale și familiei,
Dan Mircea Popescu

Ministru de stat,
ministrul administrației și internelor,
Marian Florian Săniuță

Ministrul delegat
pentru administrația publică,
Gheorghe Emacu

Ministrul finanțelor publice,
Mihai Nicolae Tănăsescu

p. Secretarul de stat
al Autorității Naționale
pentru Protecția Copilului și Adopție,
Vali Sonia Botezatu

ANEXA 1

SERVICIILE SPECIALIZATE

destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

ART. 1

Serviciile specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal sunt asigurate de către Direcția generală de asistență socială și protecția copilului, precum și de către organismele private acreditate.

ART. 2

(1) Serviciile specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal sunt cele prevăzute la art. 107 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

(2) Atribuțiile serviciilor prevăzute la alin. (1) sunt cele reglementate, pentru fiecare tip de serviciu, de Hotărârea Guvernului nr. 1.438/2004 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a serviciilor de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și a celor de protecție specială a copilului lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi.

ART. 3

Beneficiarii acestor servicii pot fi:

- a) copiii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal;
- b) familia naturală, extinsă ori substitutivă, după caz, a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal;
- c) alt reprezentant legal al copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal;
- d) comunitatea locală din care fac parte copiii prevăzuți la lit. a).

ART. 4

(1) Activitățile desfășurate în cadrul serviciilor specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal au drept obiective:

- a) prevenirea și combaterea acțiunilor sau comportamentelor deviate ale copiilor;
- b) educarea copiilor în spiritul respectului față de lege și față de valorile morale, în spiritul toleranței, demnității și solidarității;
- c) încurajarea și sprijinirea copiilor în evoluția spre o viață responsabilă și corectă;
- d) responsabilizarea și conștientizarea copiilor față de factorii ce le-ar putea periclita dezvoltarea fizică și morală;
- e) reintegrarea școlară, familială ori socială a copilului.

(2) Pentru atingerea obiectivelor prevăzute la alin. (1) serviciile asigurate pot viza, între altele, organizarea de ședințe periodice de consiliere psihocomportamentală sau psihoterapie individuală ori derularea de programe de consiliere individuală și de grup cu beneficiarii.

ART. 5

Serviciile de tip rezidențial specializate, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se organizează ca centre de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului.

ART. 6

Serviciile de zi specializate, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se organizează ca centre de zi pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului.

ART. 7

Serviciile de tip familial au obligația organizării unui modul de pregătire specifică pentru persoanele sau familiile care asigură, în condițiile legii, protecția specială a copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

ART. 8

(1) Pentru asigurarea respectării dreptului copilului la învățământul general obligatoriu Direcția generală de asistență socială și protecția copilului, în colaborare cu inspectoratele școlare, urmărește ca înscrierea copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal să se realizeze în unitățile școlare în a căror rază teritorială se execută măsurile de protecție specială destinate acestor copii.

(2) Personalul centrului rezidențial de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale asigură însoțirea copiilor la școală și preluarea acestora la sfârșitul orelor de curs.

ART. 9

Serviciile prevăzute de prezenta hotărâre sunt conduse de către persoane cu studii superioare socioumane și cu vechime în specialitate de cel puțin 2 ani, care au responsabilitatea de a îndruma și controla activitatea personalului de specialitate și a voluntarilor din cadrul acestora.

ART. 10

Categoriile de personal care își desfășoară activitatea în cadrul serviciilor prevăzute de prezenta hotărâre sunt: referenți de specialitate, psiholog, psihopedagog, asistent social, kinetoterapeut, jurist, medic pediatru, asistent medical, personal administrativ.

ART. 11

(1) În cadrul serviciilor specializate prevăzute de prezenta hotărâre se pot desfășura, în interesul copiilor, activități de voluntariat.

(2) Persoanele care desfășoară activitățile prevăzute la alin. (1) trebuie să aibă acordul organelor de conducere ale Direcției generale de asistență socială și protecția copilului sau ale organismului privat acreditat să prezinte cazierul judiciar și să încheie un contract cuprinzând drepturile și obligațiile concrete ce le revin pe perioada în care desfășoară activități de voluntariat, în condițiile Legii voluntariatului nr. 195/2001, cu modificările și completările ulterioare.

ART. 12

Personalul, precum și voluntarii care își desfășoară activitatea în cadrul serviciilor sunt obligați să respecte caracterul confidențial al datelor personale ale copilului și familiei sale.

ART. 13

(1) Poliția, parchetul, precum și serviciile de reintegrare socială, supraveghere și protecția victimelor au obligația de a acorda sprijinul necesar, potrivit competențelor ce le revin, serviciilor specializate destinate protecției copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal pentru desfășurarea în bune condiții a activității acestor servicii.

(2) În activitatea de cercetare a fetei penale organele abilitate de lege în acest sens colaborează cu specialiștii desemnați ai serviciilor specializate din cadrul Direcției generale de asistență socială și protecția copilului, destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

ART. 14

Modalitatea de organizare și funcționare a serviciilor prevăzute la art.5-7 se stabilește prin standarde care se aprobă prin ordin al secretarului de stat al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri.

Terre des hommes Moldova

Înființată în 1960, Terre des hommes (Tdh) este cea mai mare organizație elvețiană de ajutorare a copiilor. Terre des hommes contribuie la asigurarea unui trai mai bun copiilor defavorizați și comunităților din care provin aceștia, adoptând o abordare inovatoare și aplicând soluții practice și sustenabile. Activă în 38 de țări, Tdh dezvoltă și implementează proiecte în domeniul sănătății și protecției copiilor. În anul 2016, peste 3 milioane de persoane, dintre care 1,5 milioane copii, au beneficiat de ajutor din partea Tdh.

Tdh activează în Republica Moldova începând cu anul 2004 și este totalmente dedicată întru realizarea drepturilor copilului, fiind un participant indubitabil la îmbunătățirea sistemului de protecție a copilului din țară. În prezent, activitatea Tdh în Moldova se axează pe trei domenii complementare, și anume: „Sisteme de Protecție a Copilului”, „Justiția Juvenilă” și „Copiii afectați de Migrație”.

Aflați mai multe despre Terre des hommes Moldova pe site-ul tdh-moldova.md și pagina Facebook www.facebook.com/tdhmoldova/, iar despre Terre des hommes la nivel global – pe www.tdh.ch.

Hub-ul pentru Protecția Copilului în Europe de Sud-Est

Hub-ul pentru Protecția Copilului sau ChildHub este o inițiativă regională care promovează îmbunătățirea continuă a practicilor și politicilor de protecție a copilului în Europa de sud-est, printr-o abordare participativă. Misiunea inițiativei este de a echipa profesioniștii, cadrele universitare și factorii de decizie din domeniul protecției copilului cu instrumente de bune practici și tehnologii noi, pentru a avea un impact pozitiv asupra vieții a peste 500 000 de copii și familii din Europa de sud-est.

ChildHub dezvoltă cooperarea regională prin interacțiune și împărtășire de idei atât off-line, cât și online, prin intermediul unei platforme web - www.childhub.org. Această platformă interactivă aduce împreună peste 3000 de profesioniști în protecția copilului din Europa și nu numai, făcând schimb de experiențe și cunoștințe, învățând unul de la celălalt, oferind și primind sprijinul necesar.

Proiectul regional este implementat în 8 țări (Moldova, România, Albania, Kosovo, Croația, Bulgaria, Serbia, Bosnia și Herțegovina), fiind coordonat de oficiul regional al Terre des hommes din Budapesta, iar platforma online www.childhub.org oferă resurse în 6 limbi: română, engleză, albaneză, bulgară, sârbo-croată-bosniacă, maghiară.